

بررسی رابطه‌ی مذهب و رضایت از زندگی در دانشجویان دانشگاه شیراز

فهیمة صدیق نژاد^۱ دکتر نوراله محمدی^۲

مقدمه

بسیاری از مطالعات، در سراسر جهان روی تأثیر ایمان به خدا، مذهب، موقعیت‌های مذهبی و آداب دینی بر سلامت روانی افراد، جامعه، و درمان بیماران روانی متمرکز شده، که به نتایج مثبت و قابل توجهی نیز منتهی شده‌اند (پناهی، ۱۳۸۲). تأثیر نگرش مذهبی بر رضایت از زندگی نیز قابل توجه است. رضایت از زندگی، مبین نگرش فرد نسبت به جهانی است که در آن زندگی می‌کند و بعدی از شادمانی ذهنی است که با سلامت روانی نیز همبستگی دارد (گرین و همکاران، ۱۹۹۲؛ به نقل از هینتیکا، ۲۰۰۱).

نتایج پاره‌ای از تحقیقات نشان داده است که بین مذهب و رضایت از زندگی ارتباط معنادار وجود دارد (کراوس، ۲۰۰۶ و مایرز و دینر، ۱۹۹۵). تحقیقات متعدد دیگری نیز نشان داد که بین میزان مذهبی بودن با شادکامی، خوشحالی، تکامل، مسرت و احساس خرسندی ارتباط مثبت وجود دارد (کوئینگ و همکاران، ۲۰۰۱). پژوهش‌های متعددی ارتباط مذهب با آسیب‌پذیری روانی، افسردگی و اضطراب را نشان داده‌اند (جنیا و کوکی، ۱۹۹۸؛ هدوی، ۲۰۰۱). نتایج دیگر تحقیقات، برتری زنان نسبت به مردان را از لحاظ گرایش دینی نشان داده است (شرکت و الیزو، ۱۹۹۹ و فرارو و کوک، ۱۹۹۴). هدف عمده‌ی این پژوهش، بررسی ارتباط نگرش مذهبی و رضایت از زندگی بود. علاوه بر این، فرض بر این بود که جنس و رشته‌ی تحصیلی بر میزان رضایت از زندگی و نگرش مذهبی تأثیر دارد.

روش

این پژوهش در چارچوب یک روش علی-مقایسه‌ای و همبستگی انجام گردید. جامعه‌ی آماری این پژوهش، شامل کلیه‌ی دانشجویان دختر و پسر کارشناسی دانشکده‌های ادبیات و علوم انسانی، حقوق، علوم اجتماعی و علوم دانشگاه شیراز بود که در سال تحصیلی ۸۵-۸۶ مشغول به تحصیل بودند. نمونه‌ی آماری پژوهش ۲۰۰ نفر از دانشجویان پسر (۱۴۹) و دختر (۵۱) بود که با روش نمونه‌گیری در دسترس از دانشکده‌های مذکور انتخاب شدند.

دو پرسش‌نامه‌ی نگرش مذهبی و مقیاس رضایت از زندگی در این تحقیق مورد استفاده قرار گرفت. ابزار نگرش مذهبی دارای شاخص همسانی درونی ۰/۹۵ و روایی مناسبی است (خدایاری فرد و همکاران، ۱۳۷۹). مقیاس رضایت از زندگی دارای ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۵ است. همبستگی این ابزار با عاطفه‌ی مثبت و منفی نیز نشان‌دهنده‌ی روایی این ابزار است (مظفری، ۱۳۸۲).

یافته‌ها

فرضیه‌ی اول: بین نگرش مذهبی و رضایت از زندگی رابطه‌ی مثبت معنادار وجود دارد: نتایج موجود در جدول ۱ نشان می‌دهد که بین نگرش مذهبی و رضایت از زندگی رابطه‌ی مثبت و معنادار وجود دارد ($p < 0/01$).

۱. دانشجوی کارشناسی روانشناسی بالینی دانشگاه شیراز

۲. استادیار بخش روانشناسی بالینی دانشگاه شیراز

جدول ۱: ضریب همبستگی، انحراف استاندارد و میانگین دو متغیر نگرش مذهبی و رضایت از زندگی

p	r	df	انحراف استاندارد	میانگین	شاخص
					متغیر
.۰/۰۱	.۰/۴۲	۱۹۸	۱۸/۸۶	۷۱/۷۰	نگرش مذهبی
			۵/۴۶	۱۶/۵۵	رضایت از زندگی

فرضیه ۱ دوم: بین دو جنس در نگرش مذهبی تفاوت وجود دارد.

جدول ۲: میزان t-test مستقل، انحراف استاندارد و میانگین نگرش مذهبی در دو گروه دختر و پسر

p	t	df	انحراف استاندارد	میانگین	شاخص
					متغیر
ns	۱/۲۶	۱۹۸	۱۸/۸۶	۱۷/۷۰	دختر
			۵/۴۶	۱۶/۵۵	پسر

نتایج جدول فوق نشان می دهد که بین دختران و پسران از لحاظ نگرش مذهبی تفاوت معنادار وجود ندارد. فرضیه ۱ سوم: بین دو جنس از لحاظ رضایت از زندگی تفاوت وجود دارد:

جدول ۳: میزان t-test مستقل، انحراف استاندارد و میانگین رضایت از زندگی در دو گروه دختر و پسر

p	t	df	انحراف استاندارد	میانگین	شاخص
					متغیر
ns	۱/۱۷	۱۹۸	۵/۴۴	۱۶/۲۹	دختر
			۵/۵۳	۱۷/۳۳	پسر

نتایج جدول فوق نشان می دهد که بین دختران و پسران از لحاظ رضایت از زندگی تفاوت معنادار وجود ندارد. فرضیه ۱ چهارم: بین رشته های تحصیلی مختلف از لحاظ نگرش مذهبی تفاوت وجود دارد.

جدول ۴: نتایج تحلیل واریانس و میزان F برای متغیر نگرش مذهبی در رشته های مختلف دانشگاهی

p	f	df	میانگین مجزورات	مجموع مجزورات	شاخص
					متغیر
.۰/۰۰۱	۱۸/۳۳	۳	۵۱۷۹/۵۲	۵۱۷۹/۵۲	بین گروهی
		۱۹۶	۲۸۲/۴۹	۲۸۲/۴۹	درون گروهی

نتایج جدول ۴ بیانگر این است که حداقل بین دو رشته ی تحصیلی از لحاظ نگرش مذهبی تفاوت معنادار وجود دارد ($p < .۰۰۱$). جدول ۴ نتایج آزمون توکی، مقایسه ی میانگین رشته های مختلف را نشان می دهد.

جدول ۵: نتایج آزمون توکی، میانگین و تفاوت بین میانگین ها در رشته های مختلف دانشگاهی

P	خطای استاندارد	تفاوت میانگین	رشته تحصیلی
۰/۰۰۱	۳/۳۶	۱۹/۵۶**	الهیات
۰/۰۰۱	۳/۳۶	۲۰/۶۴**	مدیریت صنعتی
۰/۰۰۱	۳/۳۶	۲۰/۷۸**	حقوق
			شیمی محض
NS	۳/۳۶	۱/۰۸	مدیریت
NS	۳/۳۶	۱/۲۲	حقوق
			شیمی محض
NS	۳/۳۶	۰/۱۴	شیمی محض
			حقوق

نتایج موجود در جدول فوق نشان می دهد که بین دانشجویان رشته الهیات با مدیریت صنعتی ، حقوق و شیمی محض از لحاظ نگرش مذهبی تفاوت معنادار وجود دارد.

بحث و تفسیر

اولین یافته ی این پژوهش حاکی از این بود که همبستگی معنا دار بین نگرش مذهبی و رضایت از زندگی وجود دارد. این نتایج با نتایج پژوهش های متعددی (کراوس، ۲۰۰۶؛ کوئینگ و همکاران، ۲۰۰۱) همسو است. تبیین احتمالی این است که دو عامل نگرش مذهبی و رضایت از زندگی از ارکان اساسی یک سازه ی مهم به نام بهداشت روانی هستند. یافته ی دوم این پژوهش حاکی از این بود که بین دو جنس در نگرش مذهبی تفاوت وجود ندارد. گرچه این یافته با نتایج تحقیقات متعددی (شرکت والیزو، ۱۹۹۹؛ کوئنی، ۱۹۹۸؛ فرارو و کوک، ۱۹۹۴) همسو نیست، می توان گفت که در این تحقیق نیز میزان نگرش مذهبی دختران نسبت به پسران بیشتر بود. این پژوهش نشان داد که بین دو جنس از لحاظ رضایت از زندگی تفاوت وجود ندارد. این یافته با نتایج مطالعه ی هینتیکا (۲۰۰۱) همسو است. به نظر می رسد که دختران نیز همانند پسران، در فرهنگ ایرانی راه های مناسب رشد و ارتقا را تجربه می کنند. آخرین یافته ی این پژوهش حاکی از این بود که بین رشته های تحصیلی مختلف از لحاظ نگرش مذهبی تفاوت وجود دارد، دانشجویان رشته ی الهیات نسبت به دانشجویان سه رشته ی دیگر از نگرش مذهبی بالاتری برخوردار بودند. یک تبیین احتمالی این می تواند باشد که داوطلبان کنکور با گرایش مذهبی بالا، ترجیح می دهند که رشته ی الهیات را انتخاب کنند. علاوه براین، محتوای دروس رشته ی الهیات می تواند به درونسازی بهتر ارزش های مذهبی منتهی گردد.

منابع

پناهی، علی احمد (۱۳۸۲). بررسی رابطه تقید به نماز و سطح اضطراب دانش آموزان سال دوم دبیرستان های شهرستان قم. رساله کارشناسی ارشد، قم، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، گروه روانشناسی .

خدایاری فرد، محمد، غباری بناب، باقر؛ شکوهی یکتا، محسن (۱۳۷۹). آماده سازی مقیاس نگرش مذهبی دانشجویان. مجله روانشناسی، سال چهارم، شماره ۳، ص ۲۸۵-۲۶۸.

محسنی، منوچهر؛ صالحی، پرویز (۱۳۸۲). رضایت اجتماعی در ایران، چاپ اول، تهران: انتشارات آرون.

مظفری، شهباز (۱۳۸۲). همبسته های روانشناختی شادکامی ذهنی، پایان نامه کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی. دانشگاه شیراز.

Ferraro, K. F., & Koc, J. R. (1994). Religion and health among black and white adult. Journal for the Scientific Study of Religion, 33(4), 362-375.

Genia, V., & Cooke, B. (1998). Women at Midlife: Spiritual Maturity and Life Satisfaction. Journal of Religion and Health, 37(2), 115-124.

Hadaway, C. H. (2001). Life Satisfaction and Religion: A Reanalysis. Social Forces, 57(2), 636-643.

Hintikka, J. (2001). Religious Attendance And Life Satisfaction In The Finnish General Population. Journal of Psychology & Theology, 29(2), 158-164.

Koenig, H. G. (1998). Religious beliefs and practices of hospitalized medically ill older adults. International Journal of Geriatric Psychology, 13, 213-224.

Koenig, H. G., McCullough, M. E., & Larson, D. B. (2001). Handbook of Religion and Health. Oxford: Oxford University Press.

Krause, N. (2006). Religious Doubt And Psychological Well-Being: A Longitudinal Investigation. Review of Religious Research, 47(3), 287-302.

Myers, D. (1992). Pursuit of Happiness: Discovering the Pathway to Fulfillment, Well-being, and Enduring Personal Joy. (Avon, New York).

Myers, D. G., & Diener, D. (1995). 'Who is happy?' Psychological Science 6(1), 10-19.

Sherkat, D. E., & Elliso, C. G. (1999). Recent developments and current controversies in the sociology of religion. Annual Review of sociology, 25, 363-394.